

ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

234 — У статті проаналізовано основні напрями політики Європейського Союзу у сфері розвитку медіаграмотності в умовах цифровізації та зростання інформаційних загроз. Визначено роль медіаграмотності як важливого елементу формування демократичної стійкості суспільства, розвитку критичного мислення та здатності громадян протидіяти дезінформації. Розглянуто нормативні та стратегічні документи ЄС, спрямовані на розвиток медіакомпетентності, зокрема директиву про аудіовізуальні медіапослуги, Кодекс поведінки щодо дезінформації, План дій з цифрової освіти, а також ініціативи у межах програм «Креативна Європа», «Цифрова Європа» та «Горизонт 2020». Окрему увагу приділено інтеграції медіаграмотності до освітніх програм, підготовці педагогів, розвитку цифрових компетентностей громадян та створенню умов для безпечного використання цифрових технологій. Проаналізовано міжнародні індекси медіаграмотності та досвід окремих європейських країн, зокрема Фінляндії, яка демонструє високі показники стійкості до дезінформації. Показано, що у 2020-х роках розвиток медіаграмотності тісно пов'язується з новими викликами, зокрема поширенням штучного інтелекту, алгоритмічних систем рекомендацій і *deepfake*-контенту. Наголошено на важливості формування комплексного підходу до розвитку медіаграмотності через поєднання освітніх, регуляторних і технологічних інструментів. Зроблено висновок, що політика Європейського Союзу спрямована на створення цілісної системи розвитку медіакомпетентності громадян, яка сприяє зміцненню інформацій-

¹ Кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу Волинського національного університету імені Лесі Українки, Україна. E-mail: nazar.mykhaliuk@vnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-5287-0986>.

² Доктор філософії, доцент кафедри міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки, Україна. E-mail: Nazarii.Shuliak@vnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-9835-731X>.

ної безпеки, підвищенню рівня цифрової культури та розвитку демократичних інституцій.

Ключові слова: медіаграмотність, Європейський Союз, дезінформація, цифрова політика, інформаційна безпека, цифрові компетентності, штучний інтелект, медіаосвіта.

European Union Policy on Media Literacy in the Context of Digital Transformation and Information Challenges

The article analyzes the main directions of the European Union's policy on the development of media literacy in the context of digitalization and increasing information threats. Media literacy is considered an important component of democratic resilience, the development of critical thinking, and the ability of citizens to counter disinformation. The study examines key regulatory and strategic EU documents aimed at strengthening media competence, including the Audiovisual Media Services Directive, the Code of Practice on Disinformation, the Digital Education Action Plan, and initiatives implemented within the programs Creative Europe, Digital Europe, and Horizon 2020. Particular attention is paid to the integration of media literacy into educational programs, teacher training, the development of digital skills among citizens, and the creation of conditions for the safe use of digital technologies. International media literacy indexes and the experience of several European countries are analyzed, with particular emphasis on Finland, which demonstrates high levels of resilience to disinformation. It is shown that in the 2020s media literacy development is closely connected with new technological challenges, including the spread of artificial intelligence, algorithmic recommendation systems, and deepfake content. The importance of a comprehensive approach to media literacy development through the combination of educational, regulatory, and technological instruments is emphasized. The study concludes that EU policy aims to create a coherent system for developing citizens' media competence, which contributes to strengthening information security, increasing digital culture, and supporting the functioning of democratic institutions.

Keywords: media literacy, European Union, disinformation, digital policy, information security, digital competences, artificial intelligence, media education.

Постановка наукової проблеми та її значення. Європейський Союз, застосовуючи багаторівневий і міжсекторальний підхід, по-

ступово посилює механізми захисту, особливо у протидії сучасним нетрадиційним викликам. Гібридні та деструктивні загрози мають тривалий характер, тому реагування на них і заходи зі зміцнення суспільної стійкості стають постійною складовою як внутрішньої, так і зовнішньої політики ЄС. У цьому контексті медіаграмотність, що передбачає здатність критично оцінювати, розуміти та ефективно використовувати інформацію, є важливою компетентністю в умовах інформаційної перенасиченості. Вона проявляється у вмінні розрізняти достовірні й недостовірні джерела, аналізувати контекст медіаповідомлень та відповідально комунікувати в цифровому середовищі. Важливою складовою медіаграмотності є критичне мислення, яке дає змогу аналізувати інформацію, оцінювати її достовірність і виявляти можливі маніпуляції чи викривлення фактів. Із розвитком цифрових технологій медіаграмотність охоплює також цифрову грамотність, що передбачає ефективне використання онлайн-платформ та здатність розпізнавати й уникати цифрових загроз, зокрема інформаційних маніпуляцій, шахрайства та кібератак (Mediahramotnist, 2023).

236

Метою статті є аналіз політики Європейського Союзу у сфері розвитку медіаграмотності в умовах цифрових трансформацій та зростання інформаційних викликів, а також визначення її ролі у протидії дезінформації та формуванні інформаційної стійкості суспільства. Завдання статті: проаналізувати концептуальні засади формування політики Європейського Союзу у сфері медіаграмотності; охарактеризувати основні нормативно-правові та стратегічні документи ЄС, спрямовані на розвиток медіаграмотності; визначити роль медіаграмотності у протидії дезінформації та зміцненні інформаційної безпеки; дослідити сучасні тенденції розвитку медіаграмотності в країнах Європейського Союзу; окреслити ключові виклики розвитку медіаграмотності в умовах цифровізації та поширення технологій штучного інтелекту.

Методологічні підходи. Останні наукові дослідження демонструють, що медіаграмотність у Європейському Союзі розвивається як ключова складова політики цифрової освіти та інформаційної безпеки. Зокрема, робота Мерве Ергюней «Оцінка політики та законодавства Європейського Союзу у сфері медіаграмотності» підкреслюють роль європейського законодавства, ірєктиви про аудіовізуальні медіапослуги (AVMSD), у формуванні рамок відповідальної взаємодії

медіа та громадян, а також у протидії дезінформації через розвиток критичного мислення. Автор акцентує на тому, що ЄС використовує медіаграмотність як інструмент захисту демократичних процесів та зміцнення цифрової компетентності населення (Merve E., 2023).

Аналіз національних практик у межах ЄС показує, що інтеграція медіаграмотності у навчальні програми шкіл і університетів стає дедалі поширенішою. Такі підходи, як зазначають Ранієрі М., Бруні І., Купіайнен Р. включають поєднання медіаосвіти з громадянською та цифровою грамотністю, а також розвиток навичок критичного аналізу медіаконтенту та усвідомлення принципів функціонування медіасистем. Стаття «Цифрова та медіаграмотність у підготовці педагогів: результати та рекомендації європейського проекту e-MEL», аналізує результати експерименту навчальних сценаріїв у межах європейського проекту e-Media Education Lab (e-MEL), в якому брали участь університети з кількох країн ЄС. Вона показує, що викладання медіаграмотності слід розглядати не як окремий предмет, а як інтегрований елемент у підготовці майбутніх педагогів, що поєднує цифрові навички та компетенції медіаграмотності зі здатністю аналізувати і творити медіаконтент (Ranieri M., 2018). Значну увагу, наприклад Дяченко М., Рожнова Т., Дяченко І., Кушнерик А., приділяють підготовці педагогів та створенню спеціалізованих освітніх ресурсів, що сприяють ефективному викладанню медіаграмотності (Diachenko M., 2023).

237

Стаття “Trends and models of Media literacy in Europe: Between digital competence and critical understanding” (Pérez-Tornero J. M., 2023) досліджує тенденції та моделі медіаграмотності в Європейському Союзі протягом останнього десятиліття. Автори аналізують, як цифрова грамотність поступово трансформувалася у ширшу медіаграмотність і як відповідні стратегії ЄС впливали на розвиток компетенцій громадян у сфері цифрових технологій та критичного аналізу медіаконтенту. У роботі визначаються ключові моделі медіаграмотності та підходи, які сформували сучасну політику ЄС у цьому напрямі, підкреслюючи важливість поєднання цифрових навичок і критичного розуміння медіа.

У наукових публікаціях останніх років окремо виділяють інтеграцію компетенцій штучного інтелекту та цифрових технологій у концепцію медіаграмотності. Так, дослідження «DigComp 2.2: Рамкова модель цифрових компетенцій громадян...» відзначає, що по-

ширення алгоритмічних систем рекомендацій, синтетичних медіа та deepfake-контенту створює нові виклики для достовірності інформації та цифрової безпеки, що стимулює ЄС до розвитку програм з оцінки ризиків і формування навичок критичного сприйняття цифрового контенту (Vuorikari R., 2022).

Стаття С. Лівінгстон (London School of Economics and Political Science), Т. Папайоанну (University of Nicosia), М. дель Мар Грандіо Перес (Catholic University San Antonio), Крістін В. Вейнен (University of Vienna) «Критичні аспекти досліджень і політики медіаграмотності в Європі» є оглядовим науковим дослідженням, яке систематично аналізує стан і напрямки розвитку медіаграмотності в Європейському Союзі з позицій як наукових підходів, так і політичних ініціатив. Автори фокусуються на тому, як медіаграмотність розглядається в академічних колах і в політиках ЄС, які аспекти стають предметом критичного аналізу, а також які виклики та можливості формуються в результаті цього дослідження (Livingstone S., 2022).

238

—

Дослідження українських науковців, зокрема Карпчук Н. та Юська Б. (Karpchuk N., 2022), висвітлюють роль медіа та інформаційних стратегій у контексті сучасних інформаційних загроз, зокрема під час російської агресії проти України. Автори акцентують на важливості розвитку критичного мислення, перевірки фактів та протидії маніпулятивному контенту, що безпосередньо корелює з політиками Європейського Союзу у сфері медіаграмотності та інформаційної гігієни. Український досвід стратегічних комунікацій може слугувати практичним кейсом для адаптації та інтеграції в освітні програми ЄС, зокрема у підготовці студентів та громадян до викликів цифрового середовища.

Практики формування навичок розпізнавання маніпуляцій та підвищення інформаційної компетентності українських учасників інформаційного простору перегуковуються з європейськими підходами, які передбачають розвиток критичного аналізу медіаконтенту, цифрової безпеки та підзвітності джерел інформації. Так, стаття Білоцерковець М., Фоменко Т., Лущик Ю. «Екстраполяція стратегій Європейського Союзу для підвищення медіаграмотності студентів в українській вищій освіті» (Bilotserkovets M., 2023). досліджує як адаптувати та застосувати європейські стратегії медіаграмотності у вищій освіті України для розвитку критичного мислення та навичок аналізу медіаконтенту у студентів. підкреслюється важливість інтеграції

медіаграмотності у навчання іноземних мов, що дозволяє студентам працювати з реальними ситуаціями та темами. Авторами курсу враховували європейські документи з медіаграмотності та мовної освіти для формування тем, цілей, очікуваних результатів навчання та критеріїв оцінювання.

Пан-європейські ініціативи, зокрема проекти, підтримані в рамках Erasmus+, Jean Monnet та Horizon Europe, спрямовані на підвищення рівня медіаграмотності через поєднання освітніх, дослідницьких та громадських заходів. За даними European Digital Media Observatory (The European Digital Media, 2023), такі ініціативи забезпечують стандартизацію навчальних програм і поширення кращих практик серед держав-членів, що сприяє підвищенню здатності громадян критично оцінювати медіаконтент та протидіяти дезінформаційним наративам.

Загалом, наукові джерела вказують на те, що медіаграмотність у ЄС розвивається як комплексна стратегія, яка поєднує нормативно-правову базу, освітні програми та громадські ініціативи. Цей підхід є реакцією на сучасні інформаційні загрози та зміни в цифровому медіаландшафті та формує основу для розвитку критичного мислення, відповідальної медіапрактики та цифрової інклюзії серед населення Європейського Союзу.

Виклад результатів дослідження. Медіаграмотність є важливим показником рівня освіченості та обізнаності суспільства. Громадяни, які володіють цією компетентністю, здатні активно брати участь у суспільному житті, аналізувати політичні, соціальні та економічні процеси, розуміти різні точки зору та ухвалювати обґрунтовані рішення. Вона сприяє формуванню критичного мислення, допомагає розпізнавати маніпуляції та уникати впливу стереотипів, що також позитивно впливає на психологічне сприйняття інформації (Mediahramotnist ta informatsiina hihiiena, 2023). Важливу роль у розвитку медіаграмотності відіграє освіта. Освітні програми мають сприяти формуванню навичок критичного аналізу медіаповідомлень і розпізнавання маніпуляцій, поєднуючи теоретичні знання з практичними навичками роботи з медіа. У цьому контексті доцільним є звернення до підходів Європейського Союзу, які можна розглядати як ефективні практики для аналізу та запозичення, особливо з огляду на євроінтеграційні прагнення України.

Серед науковців, політиків і практиків зростає усвідомлення важливості медіаграмотності та інформаційної гігієни в цифрову епоху. Медіаграмотність передбачає здатність критично сприймати, створювати, аналізувати та оцінювати медіатексти, розуміти соціокультурні та політичні контексти медіа, а також протидіяти маніпуляціям, пропаганді, фейковим новинам і діяльності «фабрик тролів». Поширення дезінформації, мови ненависті та інших форм цифрових загроз підкреслює необхідність навчання критичній оцінці інформації, що надходить із віртуального середовища. Зростання впливу соціальних мереж та онлайн-платформ також створює нові виклики для приватності та безпеки, які потребують усвідомленого ставлення громадян та вживання заходів для захисту персональних даних (Shuliak, N., 2023).

240

Попри численні існуючі ініціативи з розвитку медіаграмотності та інформаційної гігієни, залишається потреба у подальших дослідженнях та інноваційних підходах. Це включає застосування гейміфікації, інтерактивних стратегій, а також розробку нових інструментів і ресурсів для ефективного управління та перевірки інформації в інтернеті. Крім того, існує потреба в посиленні співпраці та координації між різними секторами та зацікавленими сторонами, зокрема освітою, медіа, громадянським суспільством та урядом. Медіаграмотність та інформаційна гігієна є складними та багатогранними питаннями, які потребують скоординованої та спільної відповіді із залученням широкого кола суб'єктів та поглядів, чим зумовлена актуальність нашого дослідження (Shuliak N., Shuliak A., 2025).

Європейський Союз має розвинену інформаційну політику, спрямовану на забезпечення доступності та якості інформації для громадян і розвиток інформаційного суспільства. Ключовим документом є Загальний регламент захисту даних (GDPR) (The General Data, 2023), який встановлює суворі стандарти конфіденційності та безпеки й передбачає значні штрафи за їх порушення.

GDPR закладає п'ять основних принципів інформаційної політики ЄС:

- Доступність – інформація має бути зрозумілою та доступною для всіх громадян, зокрема через 24 мовні версії офіційного сайту ЄС.

- Якість – забезпечення точності, зрозумілості та актуальності інформації.

- Розмаїття – подання різних аспектів життя, міжнародних дій та різноманітних поглядів громадян.

- Діалог – створення можливостей для участі громадян у процесі ухвалення рішень, наприклад через консультації комісії ЄС.

- Партнерство – співпраця з медіа, громадськими організаціями та державними органами для ефективного поширення інформації.

Європейська інформаційна політика спрямована на розвиток інформаційного суспільства, підтримку інтернет-ініціатив, електронної адміністрації та комерції, а також на навчання громадян цифровим навичкам. Важливим інструментом є офіційний сайт ЄС (European Union), який забезпечує доступ до інформації про інституції, законодавство та новини. Забезпечення доступності та якості інформації дозволяє громадянам краще розуміти політичні та соціальні процеси. Медіаграмотність у цьому контексті визначається як здатність критично отримувати, аналізувати, оцінювати та створювати медіаконтент, орієнтуючись у складному та динамічному медіасередовищі та усвідомлюючи соціальні й культурні наслідки медіа-репрезентацій.

241

За визначенням ЮНЕСКО у Паризькій програмі-рекомендаціях з медіаосвіти від 22 червня 2007 р., медіаграмотність є водночас правом і обов'язком споживача інформаційного продукту, що входить до кола прав на самовираження та доступ до інформації і належить до основних прав і свобод людини. Розповсюдження медіаграмотності в суспільстві тісно пов'язане з цифровою освітою широких верств населення, особливо старшого віку, та формуванням у них навичок ефективної комунікації і взаємодії у цифровому середовищі (Mediahramotnist, 2023) (мал.1).

Малюнок 1

Індекс медіаграмотності громадян ЄС 2021 р.

(Promizhnyi zvit, 2021)

ІНДЕКС МЕДІАГРАМАТОСТІ ГРОМАДЯН КРАЇН ЄС

78 Фінляндія

73 Данія

72 Естонія

72 Швеція

70 Ірландія

Індекс медіаграмотності 2022
(Media literacy, 2023)

Media Literacy Index 2022			
Rank (1-35)	Country	Score (100-0)	Cluster
1	Finland	76	1
2	Norway	74	
3	Denmark	73	
4	Estonia	72	
5	Ireland	71	
6	Sweden	71	
7	Switzerland	68	
8	Netherlands	66	
9	Germany	62	
10	Iceland	62	2
11	UK	62	
12	Austria	61	
13	Belgium	61	
14	Portugal	61	
15	Spain	59	
16	France	58	
17	Lithuania	58	
18	Czech Republic	57	
19	Poland	56	
20	Slovenia	56	
21	Latvia	54	
22	Luxembourg	54	
23	Italy	50	3
24	Slovakia	49	
25	Croatia	47	
26	Malta	44	
27	Hungary	42	
28	Cyprus	41	4
29	Ukraine	39	
30	Greece	38	
31	Romania	36	
32	Serbia	35	
33	Bulgaria	33	
34	Moldova	32	
35	Montenegro	32	
36	Turkey	31	5
37	Albania	25	
38	BiH	24	
39	Kosovo	23	
40	North Macedonia	23	
41	Georgia	20	

242

Після 2022 р. Європейського Союзу як такого не існує окремого загальноєвропейського офіційного «Індексу медіаграмотності громадян ЄС», опублікованого ЄС чи Eurobarometer. Однак існують незалежні міжнародні рейтинги, що оцінюють медіаграмотність і потенціал суспільної стійкості до дезінформації в європейських країнах, включно з державами ЄС. Так, до прикладу, Expanded Media Literacy Index 2023 (розширений індекс медіаграмотності) – рейтингове дослідження, яке оцінює медіаграмотність у 47 країнах світу на основі показників медіаосвіти, свободи медіа та довіри. У 2023 р. серед європейських країн найвищі позиції посіли: Фінляндія – 74, Данія – 73, Норвегія – 72, Естонія – 71, Швеція – 71, Ірландія – 70 та інші країни ЄС, які отримали значення від ~61 до ~53 балів (Media literacy, 2023) Media Literacy Index 2022 (попереднє видання розширеного індексу) також показує, що північні та західноєвропейські країни мають вищі показники стійкості до дезінформації, тоді як деякі східно- та південні країни показують нижчі результати (Policy brief, 57, 2022). Ці індекси не є офіційними статистичними даними ЄС, але їх використовують як ко-

рисний інструмент для порівняння рівнів медіаграмотності між країнами Європи та оцінювання тенденцій після 2022 р.

Одним із ключових інструментів підвищення медіаграмотності є критичне мислення, яке дозволяє громадянам оцінювати інформацію з різних джерел. Європейська інформаційна політика спрямована на розвиток цієї компетентності та здатності розрізняти правдиву й неправдиву інформацію (Nemeth, J.L., 2021). Офіційний сайт ЄС містить рекомендації щодо перевірки фактів і розпізнавання фейкових новин, а фінансовані проекти підтримують надійні медіа та якісну журналістику.

У сучасному цифровому середовищі, де соціальні мережі стали головним джерелом інформації, розвиток медіаграмотності є критично важливим. ЄС підкреслює це через стратегії розвитку медіакомпетентності, зокрема через перегляд Директиви про аудіовізуальні медіапослуги (AVMSD) (Revision of the Audiovisual) та створення навчальних програм, адаптованих до різних вікових груп і рівнів освіти.

ЄС ставить за мету підвищення медіакомпетентності громадян через навчання педагогів і медіапрофесіоналів та розвиток медіанавичок у громадах. Союз співпрацює з медіаорганізаціями для підтримки етичної журналістики та розвитку навичок медіадизайну, а також просуває медіаграмотність у школах, на роботі та в суспільстві загалом. Політика включає фінансову підтримку, розробку інструментів і ресурсів для виробництва медіа та заохочення використання відкритого ПЗ для ширшого доступу. Вона також спрямована на подолання цифрового розриву, забезпечення доступу до технологій і розвиток цифрових навичок, що сприяє інклюзивності та зменшенню нерівності (Regulation (EU), 2022).

Важливою ініціативою ЄС у сфері медіаграмотності є проект «Медіаграмотність для всіх» (Plan-prospect, 2020), спрямований на розробку та оцінку ефективності заходів з підвищення медіакомпетентності у різних країнах Європи. Проект охоплює ключові напрями: медіаграмотність у школах, серед дорослих та на робочих місцях. Фінансову підтримку політики медіаграмотності надає програма «Креативна Європа» (About the Creative Europe), що розвиває культуру та креативний сектор у всьому ЄС. Бюджет програми на 2021–2027 рр. становить 2,44 млрд. євро (порівняно з 1,47 млрд. у 2014–2020 рр.). Вона інвестує у зміцнення культурного різноманіття, підвищення конкурентоспроможності та економічного потенціалу культурного

й креативного секторів, зокрема аудіовізуального, сприяючи їхній цифровізації, інклюзивності та екологічній стійкості.

Програма «Цифрова Європа» (Digital Europe, 2024) забезпечує фінансування розвитку цифрових навичок, зокрема медіакомпетентності. Її конкурси спрямовані на підвищення цифрових компетенцій громадян, впровадження технологій на підприємствах, розвиток цифрової інфраструктури та розширення доступу до цифрових послуг для державних установ і громадян у країнах ЄС та асоційованих державах.

Політика ЄС у сфері медіаграмотності є глобальною та скоординованою, спрямованою на розвиток критичного мислення, етичної медіапрактики та подолання цифрового розриву. Вона підтримується механізмами моніторингу, оцінки та фінансування і відіграє важливу роль у просуванні електронної інклюзії та зменшенні соціальної нерівності, виступаючи моделлю для інших країн. Разом із тим політика стикається з низкою викликів: швидкі зміни медіа, технологій і регуляцій потребують постійного оновлення; існує необхідність підвищення обізнаності про значення медіаграмотності серед різних секторів і верств населення; а також важливим є посилення співпраці та координації між секторами й країнами. Часто ініціативи залишаються локальними та фрагментарними, тому потрібно розширювати обмін досвідом і розвивати партнерство на регіональному та глобальному рівнях (Shuliak, N., Shuliak, A., 2025).

Політика медіаграмотності спрямована на розвиток навичок створення медіапродукції, щоб громадяни були активними учасниками медіасередовища, а не пасивними споживачами. Це відображається у ширших ініціативах, зокрема Ініціативі ЄС з питань освіти, науки та культури (ECI) (A new European agenda), і слугує моделлю для інших країн у розвитку медіаграмотності та цифрової інклюзії. Політика підтримується громадськими організаціями, медіа та освітніми експертами, заохочує партнерство та спільні проекти. Вона спрямована на подолання цифрового розриву, зміцнення соціальної згуртованості та зменшення нерівності у доступі до інформації, освіти та цифрових можливостей. Крім того, ЄС підкреслює роль медіакомпетентності у критичній оцінці контенту та виявленні шкідливої або оманливої інформації, що допомагає зменшувати дезінформацію та просувати етичну медіапрактику, зберігаючи при цьому свободу вираження думки та доступ до різних джерел.

Високий рівень медіаграмотності дозволяє громадянам ухвалювати обґрунтовані рішення в епоху цифрових технологій і є необхідною умовою для сучасної демократії. Європейський тиждень медіаграмотності, ініційований Європейською комісією, сприяє розвитку медіанавичок і реалізації проектів у країнах ЄС; національні зацікавлені сторони організують власні заходи під час цього тижня. Перший тиждень відбувся у 2019 р. (European Media Literacy, 2024).

Цілісний підхід у цифровій політиці дозволяє громадянам безпечно користуватися цифровими технологіями та можливостями цифрової економіки. Важливою ініціативою є Європейська стратегія даних (European data strategy), прийнята 2010 р., яка спрямована на розкриття потенціалу інновацій на основі даних, підвищення конкурентоспроможності ЄС і захист прав громадян. Стратегія включає створення Спільного європейського простору даних, розробку механізмів обміну, стандартизацію та інтероперабельність даних, а також інвестиції в інфраструктуру, цифрові технології та розвиток талантів. З нормативними змінами лютого 2022 р. очікується, що нові правила додадуть 270 млрд євро ВВП державам-членам до 2028 р., усуваючи економічні, юридичні та технічні бар'єри для ефективного використання даних (Data Act).

245

Стратегія наголошує на відповідальному зборі, обробленні та використанні даних з дотриманням етики, передбачаючи створення Європейської ради з інновацій у сфері даних та Європейського кодексу поведінки щодо обміну даними, а також прозоре й етичне впровадження ШІ. ЄС підтримує цифрові інновації та підприємництво, зокрема для малих і середніх підприємств, через програму «Горизонт 2020» (Key findings), яка фінансує дослідницькі проекти й надає експертну підтримку. Програма (2014–2020 рр., бюджет ~77 млрд. євро) спрямована на економічне зростання, створення робочих місць та розвиток суспільства й економіки, заснованої на знаннях та інноваціях, з метою досягнення інвестицій 3 % ВВП у дослідження та інновації.

У 2022–2023 рр. у сфері медіаграмотності та інформаційної гігієни з'явилося нове явище – штучний інтелект (ШІ). Європейська Комісія запропонувала першу в історії нормативну базу щодо ШІ, що охоплює ризики та позиціонує Європу як провідного гравця у світі. Законодавча пропозиція, представлена у квітні 2021 р., визначає вимоги для розробників, операторів і користувачів ШІ, передбачає ви-

сокоризикові випадки, людський нагляд і обов'язкове інформування користувачів про взаємодію зі ШІ (Vstanovlennia harmonizovanykh pravyl, 2021).

Разом із тим тривають дискусії щодо обмежень закону. Генеральний директор GitHub наголосив на необхідності збалансованого підходу, який не створюватиме надмірний тягар для розробників з відкритим кодом, більшість з яких є волонтерами, аматорами чи академіками, які не мають великих бюджетів або спеціалізованих відділів контролю (Zakonodavtsi YeS).

План дій з цифрової освіти, ухвалений у 2018 році, передбачає заходи з розвитку цифрової грамотності та навичок серед громадян ЄС, які включають медіаграмотність. План був спрямований на те, щоб до 2020 року кожен громадянин ЄС володів цифровими навичками та вміннями, необхідними для повноцінної участі в цифровій економіці. ЄС також співпрацює з низкою зацікавлених груп, таких як медіаорганізації, навчальні заклади та організації громадянського суспільства, з метою сприяння розвитку медіакомпетентності та критики. Наприклад, з метою обміну найкращими практиками та надання рекомендацій щодо підвищення медіакомпетентності, експертна група ЄС з питань медіакомпетентності об'єднує експертів з усього ЄС (Shuliak, N., 2023).

ЄС визнає ключову роль соціальних платформ у формуванні публічних дебатів та посиленні медіанавичок. Кодекс поведінки щодо дезінформації 2018 р. сприяє прозорій взаємодії платформ, виявленню фальшивих акаунтів та розвитку медіаграмотності користувачів, а також забезпечує прозору онлайн-рекламу. Директива про аудіовізуальні медіапослуги 2018 р. встановлює правила маркування спонсорського контенту та антипідпільних заходів. Крім того, ЄС сформувала «європейський підхід» до регулювання ШІ, що стало однією з небагатьох світових спроб законодавчо врегулювати практичне застосування ШІ (Ivanov A. N., 2022).

Центральним нормативним документом у сфері ШІ стали пропозиції Регламенту Європейської комісії щодо правового регулювання застосування ШІ, підготовлені на основі попередніх ініціатив: Резолюції Європарламенту 2017 р. із цивільно-правових рекомендацій щодо робототехніки та «Білої книги про штучний інтелект» 2020 р. («White Paper on Artificial Intelligence. A European approach to excellence and trust») (Pylypchuk V.H., 2022). Комісія запропонувала

закласти правові основи ШІ на принципах досконалості та довіри: досконалість передбачає координацію дій на європейському, національному та регіональному рівнях із залученням приватного й державного секторів від досліджень до ухвалення рішень, а довіра забезпечує відповідність правилам ЄС і захист основних прав та прав споживачів у випадках високоризикового застосування систем ШІ (Ivanov A. N., 2022).

Н. Микольська, член наглядової ради Центру Trade +, TechUkraine, SheExports і УкрГідроенерго, виділила ключові положення стратегії (Mykolska, N., 2020):

- ШІ є ключовим фактором для досягнення цілей сталого розвитку.

- Створення європейського простору та єдиного ринку даних для вільного обігу інформації в межах ЄС і між секторами.

- Формування європейських пулів даних для підвищення довіри.

- Контроль політики третіх країн щодо обмежень на рух даних і вирішення питань у торгівлі та СОТ.

- Збільшення інвестицій у ШІ через державно-приватні партнерства; запуск Європейського інвестиційного фонду у 2020 р. з бюджетом 100 млн євро для стартапів.

- Об'єднання центрів компетенцій для підвищення конкурентоспроможності та розробка програми державних закупівель систем ШІ.

ЄС планує створити регуляторну базу та спеціальний режим для ШІ високого ризику в критичних секторах (охорона здоров'я, транспорт, енергетика, державний сектор) та для технологій із значними юридичними, матеріальними чи безпековими ризиками. Дискусії тривають щодо обмежень майбутнього закону, особливо щодо спільнот з відкритим кодом, де розробники часто працюють волонтерськи без значних ресурсів (Zakonodavtsi YeS).

Нова політика ЄС має на меті лідерство у сфері ШІ, дотримання європейських цінностей та безпечність технологій. Пропоновані правила класифікують системи ШІ за ризиком:

- «Неприйнятний ризик» – технології, що загрожують безпеці, правам або способу життя, наприклад, маніпуляції поведінкою чи соціальні рейтинги; їх використання заборонено.

- «Високий ризик» – ШІ у критичній інфраструктурі, освіті, безпеці, міграції, правосудді тощо; застосування потребує суворого контролю для мінімізації ризиків для життя, здоров'я та фундаментальних прав громадян ЄС (V YeS rozrobyly pravuľa, 2023).

У 2024–2026 роках політика Європейського Союзу щодо регулювання цифрових технологій та штучного інтелекту (ШІ) зазнала значних змін, що відображено в новому правовому та регуляторному ландшафті. Ключовим нормативним актом стало ухвалення Регламенту ЄС про штучний інтелект (European Artificial Intelligence Act, AI Act), затвердженого Європейським парламентом 13 березня 2024 р. з метою встановлення єдиного підходу до регулювання широкого спектра систем ШІ з урахуванням ризик-орієнтованої моделі (неприйнятний, високий, обмежений та мінімальний ризик) і спрямованого на захист фундаментальних прав громадян та гарантування безпеки (AI Act) (Yevroparlament ukhvalyv pershyi, 2024). Закон набрав чинності 1 серпня 2024 р., а більшість його положень має застосовуватися до 2 серпня 2026 р., з окремими нормами про заборону неприйнятно ризикових застосувань вже через шість місяців після набрання чинності (зокрема щодо деяких форм біометричного аналізу).

AI Act запроваджує для розробників та постачальників ШІ чіткі обов'язки щодо прозорості алгоритмічних систем, зокрема вимогу розкривати дані, на яких навчалися універсальні моделі ШІ, та механізми їх функціонування, що має на меті обмежити ризики для авторського права та прозорості інформаційних екосистем у ЄС (Khudiakova, O., 2025). Важливим елементом законодавства є також заборона деяких форм масового біометричного спостереження, зокрема розпізнавання облич у громадських місцях без належних правових підстав, що стало предметом подальших юридичних дискусій і критичного реагування з боку цифрових правових організацій у другій половині 2025 р. (AI Act, 2024).

Одночасно з AI Act продовжує діяти та розвиватися регулювання цифрових платформ у рамках Digital Services Act (DSA) та Digital Markets Act (DMA) (Regulation (EU), 2022), які встановили нові зобов'язання щодо модерації контенту, прозорості алгоритмів рекомендацій та протидії дезінформації на великих онлайн-платформах, починаючи з моменту набрання чинності DSA у лютому 2024 р. Ці режими регулювання покликані не лише забезпечити відповідаль-

ність цифрових посередників за розповсюдження незаконного та маніпулятивного контенту, а й створити підґрунтя для більш ефективного захисту права на інформацію та свободи вираження думок у цифровому середовищі.

Поряд із жорсткими нормами щодо технологій, у цей самий період ЄС активізував політику розвитку медіаграмотності та цифрової компетентності громадян як невід'ємної частини демократичної стійкості та інформаційної безпеки. Ухвалена Європейською Комісією рамкова стратегія щодо Digital Competence Framework for Citizens (DigComp 2.2) (DigComp 2.2, 2022) надає спільну модель для визначення цифрових компетенцій, включно з компетентностями щодо пошуку, оцінювання та використання інформації, що є критичною у цифровому суспільстві (Media literacy, 2023). Підсилюючи ці зусилля, European Democracy Action Plan (EDAP) і пов'язана з ним ініціатива щодо медіаграмотності наголошують на потребі розвивати критичне мислення, здатність розпізнавати дезінформацію та синтетичний контент, а також формувати механізми підвищення інформаційної гігієни серед населення ЄС. У межах реалізації цих політик Європейська Комісія підтримує експертні групи та мережі обміну практиками, зокрема European Digital Media Observatory (EDMO), що координує діяльність у сфері факт-чекінгу та медіаграмотності на рівні ЄС для підвищення суспільної стійкості до маніпуляцій (Media literacy, 2023).

249

Загалом, кумулятивний ефект цих нормативних, регуляторних та освітньо-політичних ініціатив у 2024-2026 рр. засвідчує комплексний підхід ЄС до цифрової трансформації, що поєднує жорсткі правові рамки для технологічних розробників, обмеження потенційно ризикових застосувань ШІ, а також стратегічне підсилення цифрових і медійних компетентностей громадян для протидії інформаційним загрозам у сучасному цифровому середовищі.

Стратегії ЄС передбачають створення глобальних рамок для навчання медіакомпетентності, підтримку освітян і медіапрофесіоналів та просування відповідальної медіаетики. У контексті глобальної взаємозалежності медіаграмотність і цифрова інклюзія стають критично важливими для громадян і суспільства. Політика ЄС є прикладом для інших країн, наголошуючи на розвитку критичного мислення, етичної медіапрактики та безпечного цифрового середовища. Стратегії та партнерства спрямовані на подолання викликів цифро-

вої епохи, міжнародну співпрацю та поширення передового досвіду, включно з кібербезпекою (Kaгрchuk N., 2022). Зростання цифрових платформ змінило споживання та взаємодію з інформацією, розширивши доступ і можливості для громадянської активності, водночас створивши нові ризики. Це підкреслює нагальну потребу розвитку медіаграмотності та інформаційної гігієни серед широких верств населення.

У 2024 році в рамках «Всеохопної інформаційно-просвітницької кампанії з протидії дезінформації» за підтримки Європейського Союзу стартував спецпроект, що досліджує досвід найбільш медіаграмотних країн Європи (Spetsproiekt Filtra, 2024). Вже сьомий рік поспіль лідером рейтингу залишається Фінляндія, яка започаткувала політику медіаграмотності ще в 1990-х роках. У 1990-х Міністерство освіти і культури Фінляндії опублікувало документ «Медіаосвіта у Фінляндії», а в 2013 році розробило національні керівні документи, зокрема «Цифрову програму Фінляндії 2011–2020» та «Програму політики щодо дітей та молоді 2012–2015». У 2019 році з'явилася нова стратегія «Медіаграмотність у Фінляндії», яка окреслює сучасні цілі та завдання, підкреслюючи важливість розвитку медіаграмотності для всіх громадян незалежно від віку, соціального статусу чи місця проживання. На національному рівні розвитком медіаграмотності займається Національний аудіовізуальний інститут (KAVI), що підтримує дітей і молодь у цифровому середовищі та створює безпечне медіапростір для них. Фінляндія також має Центр безпечного інтернету (Safe Internet Centre) – частину міжнародної мережі Insafe, який забезпечує медіаосвіту, онлайн-безпеку, протидію дезінформації та розвиток медіаграмотності.

Навчальна програма Фінляндії є частиною комплексної стратегії, розробленої після 2014 року, коли країна стала мішенню для фейкових новин, що змусило уряд реагувати на виклики постправдивої ери. Медіаграмотність інтегрована у загальну освіту: на уроках математики вивчають, як статистика може маніпулювати думкою, на уроках мистецтва – як зображення використовуються для пропаганди. Програми доступні для всіх вікових груп: «Медіаграмотність для малюків» (0–6 років), «для юнаків і дівчат» (13–18 років) та «для дорослих» (від 18 років). Вони включають лекції, семінари, тренінги та онлайн-курси, а близько 100 урядових і неурядових організацій

проводять заходи за участю державного сектору, освіти та громадянського суспільства (Spetsproiekt Filtra, 2024).

Фінляндія також проводить Тиждень медіаграмотності у лютому, об'єднуючи державні установи та організації для підвищення критичного ставлення до медіа. У 2021 році, незважаючи на пандемію, відбулося понад 30 заходів, майстер-класів і кампаній. Паралельно проводиться Game Week Finland – щорічна подія про культурну цінність відеоігор. До 2030 року Фінляндія планує стати наймедіаграмотнішою нацією у світі, що, за оцінкою Національного агентства освіти, підвищить здатність громадян ефективно функціонувати в сучасному суспільстві.

Довгостроковий успіх України неможливий без її інтеграції до Європейського Союзу. Україна вже подала офіційну заявку на членство та отримала статус держави-кандидата. Майбутня безпека ЄС тісно пов'язана з успіхом Києва, оскільки Україна має міцні економічні зв'язки з багатьма європейськими країнами. Програми ЄС з підтримки відбудови України можуть бути включені до ширшого плану її вступу в Союз (Sydoruk T., 2023). Досягнення цього залежатиме від виконання Україною вимог ЄС, зокрема у сфері інформаційної гігієни та безпеки. Незалежно від результату війни, роль Росії в Європі залишається невизначеною. Малоімовірно, що вона відновить контроль у Східній Європі або вийде з конфлікту посилено. Путінський режим і далі прагнучиме статусу великої держави, що створює геополітичні виклики. У цій ситуації очевидним є поглиблення трансатлантичних зв'язків, зміцнення та розширення НАТО, а також зростання оборонних витратів у Європі як відповідь на нові загрози безпеці.

Висновки. Останніми роками зростає роль медіаграмотності у протидії дезінформації та інформаційним загрозам. Після 2022 року, на тлі масштабних інформаційних атак, ЄС посилив підтримку ініціатив, що розвивають критичне мислення громадян і їх здатність виявляти маніпулятивний контент. У межах програм Союзу фінансуються проекти, що поєднують освітні, дослідницькі та громадські заходи з перевірки фактів, аналізу джерел і протидії дезінформації. Медіаграмотність інтегрується в навчальні програми шкіл і університетів як частина цифрової грамотності та громадянської освіти. Ініціативи спрямовані на розвиток навичок критичного аналізу медіаконтенту, розуміння медіасистем і відповідального споживання

інформації. Важлива підготовка педагогів та створення спеціалізованих освітніх ресурсів.

У 2020-х років медіаграмотність поєднується з цифровими та штучно-інтелектуальними компетентностями. Поширення ШІ, алгоритмічних систем рекомендацій та deepfake-контенту створює нові виклики для безпеки інформації. Тому політики ЄС акцентують увагу на критичному сприйнятті цифрового контенту, розумінні алгоритмічних механізмів і здатності виявляти маніпуляції. Окремим напрямом розвитку медіаграмотності в Європейському Союзі є посилення транскордонної співпраці між державами-членами, освітніми установами та громадськими організаціями. Реалізація міжнародних проектів і програм сприяє обміну кращими практиками у сфері медіаосвіти, створенню спільних освітніх платформ та формуванню європейського простору медіаграмотності. Такі ініціативи спрямовані на підвищення рівня інформаційної культури громадян, особливо серед молоді, та формування спільних стандартів критичного мислення у цифровому середовищі. Таким чином, медіаграмотність у Європейському Союзі трансформується у важливий інструмент забезпечення демократичної стійкості та інформаційної безпеки. Її розвиток відбувається через поєднання регуляторних механізмів, освітніх програм, міжнародної співпраці та впровадження нових цифрових компетентностей. Це свідчить про формування комплексного підходу ЄС до зміцнення інформаційної культури.

252

References:

1. V YeS rozroblyly pravyla zakhystu liudei vid manipuliatsii shtuchnoho intelektu (2023). Ukrinform. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3232380-v-es-rozrobili-pravila-dla-zahistu-ludej-vid-manipulacij-stucnogo-intelektu.html>
2. Vstanovlennia harmonizovanykh pravyl shchodo shtuchnoho intelektu (2021). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52021PC0206>
3. Diachenko, M., Rozhnova, T., Diachenko, I., Kushneryk, A. (2023). Problema mediaosvity ta mediahramotnosti yak osvitnii komponent profesiino-tvorchoho rozvytku maibutnikh pedahohiv. Vytoky pedahohichnoi maisternosti, (32), pp. 95–99. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2023.32.292642>

4. Yevroparlament ukhvalyv pershyi u sviti zakon pro shtuchnyi intelekt (2024). European Parliament. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/03/13/7181641/>

5. Zakonodavtsi YeS vedut superechku shchodo obmezhen maibutnoho zakonu YeS pro shtuchnyi intelekt. Retrieved from <https://tinyurl.com/2hvfqorne>

6. Ivanov, A. H. (2022). Pravove rehuliuвання shtuchnoho intelektu v YeS: «yevropeyskyi pidkhid» i vyklyky pravam liudyny. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal, №10, pp. 697–699.

7. Mediahramotnist ta informatsiina hihiiena: shcho tse i navishcho? (2023). Ukr-Day. Retrieved from <https://ukr-day.com/media-literacy-information-hygiene-what-it/>

8. Mediahramotnist: shcho neobkhidno znaty i vmity? (2023). Library.vn.ua. Retrieved from <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/zhovten-2021/mediagramotnist>

9. Mykolska, N. (2020). U pohoni za shtuchnym intelektom. De tam Ukraina? Retrieved from <https://nv.ua/ukr/opinion/shtuchniy-intelekt-yak-yogo-rozvivaye-yes-ta-ukrajina-ostanni-novini-50072007.html>

253

10. Pylypchuk, V.H., Baranov, O.A., Hyliaka, O.S. (2022). Problema pravovoho rehuliuвання u sferi shtuchnoho intelektu v konteksti rozvytku zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu. Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy, 29(2), pp. 35–62.

11. Plan-prospekt initsiatyvy “Mediahramotnist dlia vsikh”. Retrieved from <https://rm.coe.int/cyprus-2020-media-literacy-for-all/1680988374>

12. Promizhnyi zvit pro vykonannya doslidnytskoho napriamu “Neformalna mediaosvita v Ukraini ta krainakh YeS” v mezhakh naukovi temy Instytutu zhurnalistyky “Mediaznavchi studii v naukovomu ta osvithnomu dyskursakh”. Retrieved from https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/naukovcyam/impl_researches/23.12.2021_Fruktova.pdf

13. Spetsproiekt Filtra pro TOP-10 naibilsh mediahramotnykh krain Yevropy (2024). Filter. Retrieved from <https://filter.mkip.gov.ua/speczproiekt-filtra-pro-top-10-naibilsh-mediagramotnyh-krayin-yevropy/>

14. Khudiakova, O. (2025). U YeS pochaly diiaty vymohy do prozorosti shtuchnoho intelektu. Retrieved from <https://www.dw.com/uk/u-es-nabuli-cinnosti-vimogi-do-prozorosti-stucnogo-intelektu/a-73509162>

15. Shuliak, N. (2023). Normatyvno-instytutsiina kharakterystyka mediahramotnosti ta informatsiinoi hihiieny YeS. In: Karpchuk, N. (ed.). Stratehichni komunikatsii YeS: protydiia destruktivnym vplyvam. Lutsk: Vezha-Druk.

16. Shuliak, N., Shuliak, A. (2025). Stratehichni komunikatsii ta informatsiina hihiiena: natsionalna bezpeka v umovakh hlobalnykh vyklykiv. Lutsk: Vezha-Druk. ISBN 978-966-940-636-1.

17. A new European agenda for culture. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2018:267:FIN>

18. About the Creative Europe Programme, (2024). Creative Europe. Retrieved from <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/about-the-creative-europe-programme>

19. AI Act – Regulatory framework for Artificial Intelligence (2024). European Union. Retrieved from https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai?utm_source=chatgpt.com

254 — 20. Bilotserkovets, M., Fomenko, T., Lushchik, Y., (2023). European Union strategies extrapolation for boosting students' media literacy in Ukrainian higher education. *Educational Challenges*, 28(2), pp. 37–50. <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2023.28.2.03>

21. Data Act. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/data-act>

22. DigComp 2.2 - The Digital Competence Framework for Citizens. Retrieved from <https://epale.ec.europa.eu/system/files/2022-05/DigComp2.2.pdf>

23. Digital Europe, (2024). European Commission. Retrieved from <https://www.digitaleurope.org/>

24. European data strategy. Retrieved from https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_en

25. European Media Literacy Week, (2024). European Commission. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/events/european-media-literacy-week>

26. European Union. Retrieved from <https://european-union.europa.eu/select-language?destination=/node/1>

27. Karpchuk, N., Yuskiv, B., Pelekh, O., (2022). The structure of wartime strategic communications: case study of the Telegram channel Insider Ukraine. *Politologija*, 107(3), pp. 90–119. <https://doi.org/10.15388/Polit.2022.107.3>

28. Livingstone, S., Papaioannou, T., Grandío Pérez, M. d. M., & Wijnen, C. W. (2012). Critical insights in European media literacy research and policy. *Media Studies*, 3(6), 2–12. Retrieved from <https://hrcak.srce.hr/index.php/ojs/index.php/medijske-studije/article/view/6063>

29. Media literacy, (2023). European Commission. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/media-literacy>

30. Merve, E., (2023). An evaluation of European Union media literacy policies and legislation. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 22(1), pp. 35–60. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3262511>

31. Nemeth, J.L., (2021). Defining Strategic Communication: An Almost Impossible Challenge, But Perhaps There Is Still A Solution. *Hadtudomány*, pp. 162–172.

32. Pérez-Tornero, J. M., Paredes, O., Baena, G., Giraldo, S., Tejedor, S., & Fernández, N. (2023). Trends and models of media literacy in Europe: Between digital competence and critical understanding. Departament de Periodisme, Facultat Ciències de la Comunicació, Universitat Autònoma de Barcelona. Retrieved from <https://scispace.com/pdf/trends-and-models-of-media-literacy-in-europe-between-10crlp7gl.pdf>

255

33. Policy brief, 57, October 2022. Retrieved from https://osis.bg/wp-content/uploads/2022/10/HowItStarted_MediaLiteracyIndex2022_ENG_.pdf

34. Ranieri, M., Bruni, I., Kupiainen, R., (2018). Digital and media literacy in teacher education: findings and recommendations from the European project e-MEL. *Italian Journal of Educational Research*, 20, pp. 151–166. Retrieved from <https://ojs.pensamultimedia.it/index.php/sird/article/view/2796>

35. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act). *Official Journal of the European Union*, L277, pp. 1–102. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R2065>

36. Revision of the Audiovisual Media Services Directive (AVMSD). Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/revision-avmsd>

37. Sydoruk, T., Pavliuk, V., Shuliak, A., (2023). Russia's war against Ukraine and the transformation of the Euro-Atlantic security architecture. *Politics in Central Europe*, 19(2), pp. 305–323.

38. The European Digital Media Observatory launches Media Literacy Guidelines, 2023. European Digital Media Observatory. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/european-digital-media-observatory-launches-media-literacy-guidelines>

39. The General Data Protection Regulation (GDPR), (2023). GDPR. eu. Retrieved from <https://gdpr.eu/tag/gdpr/>

40. Vuorikari, R., Kluzer, S., y Punie, Y. (2022). DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens-With new examples of knowledge, skills and attitudes. Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://vibe.cityoflearning.eu/storage/content/u3h4e3jb5t4lpvm44vs5vmrn3om3kgq1.pdf>

41. Yuskiv, B., Karpchuk, N., Fedoniuk, S., (2024). Model of strategic disinformation reconstruction based on analysis of intentions. Politologija, 116(4), pp. 198–237. <https://doi.org/10.15388/Polit.2024.116.5>